

Práva osob s postižením

Seminář pro soudce správních soudů
a jejich asistenty



Úvod – terminologie

Přístupnost veřejných prostor

Právo sociálního zabezpečení

Finanční právo

Informovaný souhlas ve zdravotnictví

Autonomie v každodenním životě

Svět sportu

Úvod – terminologie

— „zdravotní postižení“

- tělesné postižení
- smyslové postižení (zrakové/sluchové)
- mentální postižení
- duševní nemoc/psychosociální postižení (např. i PAS)

— relevantní i Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (CRPD) a stanoviska Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením

— přístupnost („accessibility“) versus přiměřené úpravy („reasonable accommodation“)

- přiměřené úpravy – modifikace přijaté v reakci na konkrétní případ (např. individuální vzdělávací plán)
- přístupnost – obecné úpravy, které mohou prospívat všem (např. bezbariérový vstup do budovy)

Přístupnost veřejných prostor

— Glaisen proti Švýcarsku, č. 40477/13, 25.6.2019

- bezbariérový přístup osoby na vozíčku do kina
- článek 8 Úmluvy neaplikovatelný

— Arnar Helgi Lárusson proti Islandu, č. 23077/19, 31.5.2022

- bezbariérový přístup osoby na vozíčku do kulturního a mládežnického centra obce
- článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8 nebyl porušen

— Toplak a Mrak proti Slovinsku, č. 34591/19 a další, 26.10.2021

- možnost zajistit si v předstihu bezbariérový přístup do volebních místností za účelem hlasování v referendu
- porušení článku 13 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 12

Právo sociálního zabezpečení

— Hamzagić proti Chorvatsku, č. 68437/13 a další, 9.12.2021

- zamítnutí žádosti stěžovatele o přiznání invalidního důchodu v Chorvatsku, byť mu v Německu byla po psychiatrickém vyšetření diagnostikována PTSD, pro kterou byl tamními orgány uznán plně invalidním
- chorvatské orgány vycházely ze stanovisek interních znalců v oboru anesteziologie a všeobecného lékařství
- neporušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy
- jednotlivé státy mohou uplatňovat vlastní kritéria pro přiznání invalidního důchodu, a rozhodnutí německých orgánů tak není pro chorvatské orgány určující

— Jivan proti Rumunsku, č. 62250/19, 8.2.2022

- nepřiznání nároku na pomoc osobního asistenta u 90-letého muže po amputaci nohy
- porušení článku 8 Úmluvy
- vnitrostátní orgány nesprávně klasifikovaly závažnost zdravotního postižení stěžovatele; měly komplexně posoudit jeho schopnost vykonávat samostatně základní životní potřeby, včetně aspektů jako jeho další zdravotní potíže, životní podmínky (byť ve 4. patře) a nedostatek podpory ze strany sousedů nebo rodiny

Finanční právo

— Guberina proti Chorvatsku, č. 23682/13, 22.3.2016

- vnitrostátní orgány při posuzování žádosti stěžovatele o osvobození od daně z převodu nemovitostí nezohlednily, že danou nemovitost stěžovatel koupil z důvodu nezbytnosti zajistit vhodné bydlení pro svého těžce nemocného syna
- porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1
- zákon umožňoval osvobození od daně z převodu nemovitostí v případech nabytí nemovitosti určené k bydlení, kdy žádný jiný člen rodiny nevlastnil jinou nemovitost, která by uspokojovala bytové potřeby rodiny
- dle vnitrostátních orgánů původní byt rodiny zajišťoval její bytové potřeby
- dle Soudu však vnitrostátní orgány měly vzít v potaz, že syn stěžovatele byl upoután na invalidní vozík a rodina bydlela ve 3. patře bytového domu bez výtahu, což muselo mít na kvalitu jejího života značný vliv

Informovaný souhlas ve zdravotnictví

— Traskunova proti Rusku, č. 21648/11, 30.8.2022

- smrt duševně nemocné osoby během klinického testování nového léku na schizofrenii
- porušení článku 2 Úmluvy
- nenaplnění záruk pro zajištění informovaného souhlasu s účastí na testování
- daná osoba sice s testováním souhlasila a dostala k dispozici informační leták popisující možná rizika testovaného léku, ale neobdržela úplné informace o rizicích ve své situaci, jelikož ji zdravotníci náležitě nevyšetřili
- navíc tato osoba trpěla po mnoho let závažným duševním onemocněním, a proto měla být objektivně posouzena její způsobilost činit racionální rozhodnutí ohledně své účasti na testování

— G. M. a ostatní proti Moldavsku, č. 44394/15, 22.11.2022

- ženy s mentálním postižením, pobývající v ústavním zařízení, které byly znásilněny vedoucím lékařem, byly donuceny k potratu a zavedení nitroděložního antikoncepčního tělíska
- porušení článku 3 Úmluvy
- stát by měl podnikat kroky za účelem zavedení systému podporovaného rozhodování u osob s postižením, který vyloučí střet zájmů, není spojen s nepatřičným ovlivňováním, zahrnuje poskytování snadno srozumitelných informací a neusiluje o přenos rozhodovacích práv na třetí osoby

Autonomie v každodenním životě

— H.M. proti Švédsku, č. 3/2011, rozhodnutí CRPD, 19.4.2012

- zamítnutí žádosti oznamovatelky o stavební povolení k výstavbě domácího bazénu pro rozpor s územním plánem, ačkoliv se v jejím případě jednalo o jedinou možnost léčby
- porušení čl. 5 odst. 1 a 3, 19, 25 a 26 CRPD

— Szilvia Nyusti a Pétér Takács proti Maďarsku, č. 1/2010, rozhodnutí CRPD, 16.4.2013

- nezajištění přístupnosti bankomatů lidem se zrakovým postižením na úrovni srovnatelné s ostatními
- porušení čl. 9 odst. 2 písm. b) CRPD

— F. proti Rakousku, č. 21/2014, rozhodnutí CRPD, 21.8.2015

- nenainstalování audiosystému pro lidi se zrakovým postižením při rozšiřování tramvajové sítě
- porušení čl. 5 odst. 2 a čl. 9 odst. 1 a 2 písm. h) a f) CRPD

Svět sportu

— Negovanović a ostatní proti Srbsku, č. 29907/16 a další, 25.1.2022

- případ čtyř nevidomých šachistů, medailistů z šachových olympiád pro nevidomé, kterým byly na rozdíl od vidoucích šachistů, medailistů z šachových olympiád, odepřeny finanční výhody poskytované podle vyhlášky o odměňování sportovních úspěchů (doživotní měsíční platba a jednorázová platba)
- porušení článku 1 Protokolu č. 12 k Úmluvě
- potřeba začlenit osoby s postižením do společnosti
- nelze akceptovat, aby prestiž sportu závisela pouze na tom, zda ho provozují osoby bez postižení nebo s postižením
- poskytnutí finančních výhod čtyř osobám zjevně nemohlo oslabit finanční stabilitu země
- navíc rovné zacházení v legislativě s vidoucími a nevidoucími šachisty může také posloužit ke zlepšení pověsti země v zahraničí

Děkuji za pozornost

Jana Martinková

jmartinkova@msp.justice.cz

